

DOINUTEGIA

2. URRATSA

ERRAN DUT ERRANEN TA ERRANGO

*Doinuaren jasotzailea: Piarres Lafitte.
Non jasoa: Zuberoan.*

Koplaren berri

Kopla sortak dionez, plaza honetako neska gazteak ez dira monja sartuko, mutil gazteak ez dira fraile sartuko, eta gazte guztiak dira ezkontzan sartuko.

Erran dut erranen ta errango ez naiz ixilik **egongo**
plaza huntako dama gazteak ez dira monja **sartuko**.

ARMEN HARTZERA DEITU NINDUEN

Doinu mota: Erromantzea.

Doinuaren jasotzailea: Aita Donostia.

Kopla honen egilea: uste denez, Joan Batista Elizanbururena da (1828-1891 Sara, Lapurdi).

1864an, Anton Abadiak Saran antolatutako sariketan, bigarren saria jaso zuen “Solferinoko itsua” kopla sortak. «A. Salaberry» ezizeneko autore batek aurkeztu zuen sorta, baina ikerlari askoren arabera J. B. Elizanbururena da.

Koplaren berri

“Solferinoko itsua” kopla sortan kontatzen da, lehen pertsonan, Solferinoko guduan (1859an, frantsesen eta austriarren arteko gerran) itsututako soldadu baten istorioa.

Koplak jarri zituen Elizanburu bera, apaiz ikasketak utzita, Frantziako armadan sartu zen eta kapitain izan zen. 1871an, Napoleon menderatua izan zenean, itzuli zen Sarara.

Armen hartzera deitu ninduen gazterik zorte **etsaiak**
hurrundu nintzen herri alderat itzuliz usu **begiak (bis)**.

PSIKOLOGOAK DESKRIBATU NAU

Doinuaren sortzailea: Bob Marley. "No woman no cry".
Kopla honen egilea: Unai Iturriaga (1974 Durango, Bizkaia).

Koplaren berri

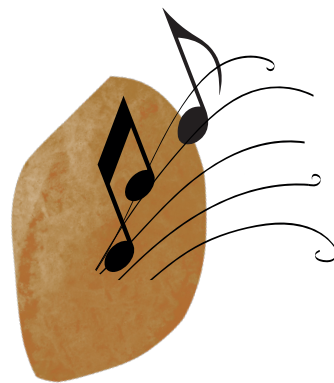
2003ko Bertso Egunean, afalostean, bertso jarriak abestu zituen Iturriagak eta, tartean, doinu hau plazaratu zuen, "No Unai no cry" leloa zeraman kopla sortaz.

Psikologoak deskribatu nau
euforiko **depresibo**
hala omen naiz: edo bi muxu
edo bestela **bi tiro**.

GARIA SALTZEN NENGOELARIK

Doinuaren jasotzailea: Oskorri taldea. "Katuen testamentua" diskoan argitaratua.

Koplaren berri

Kopla sortan azaltzen denez, Donostiako kolean, garia zenbatean saltzen duen galdetzen dio neska gazte batek. Saltzaileak erantzun, besteentzat hemezortzian dena berari hamabostean eskaintzen diola eta, hamabostean nahi ez badu, laztan baten truke.

Garia saltzen nengoelarik
Donostiako **kalian**
dama gazte bat etorri jatan
garia zegan **neukian**.

DOINUTEGIA

HIRU PUNTUKO KOPLAK

Hiru puntuko txikia (ip)

←←←←← (13) ↗
←←←←← (13) ↗
←←←←← (13) ↗

Seiko txikia (hg)

←←← (7)
←← (6) ↗
←←← (7)
←← (6) ↗
←←← (7)
←← (6) ↗

Kopla handia, hiru puntuz (ip)

←←← (8) ↗
←←← (8) ↗
←←←←← (18) ↗

Kopla handia, hiru puntuz (hg)

←←← (8) ↗
←←← (8) ↗
←←←← (10)
←←← (8) ↗

Hiru puntuko berdina (ip)

←←← (8) ↗
←←← (8) ↗
←←←←← (16) ↗

Lauko berdina, hiru puntuz
eta zortzi silabaz (hg)

←←← (8) ↗
←←← (8) ↗
←←← (8)
←←← (8) ↗

DOINUAK

Bertsuak jarri dizkat. Hiru puntuko txikia (ip) / Seiko txikia (hg)
Oihaneko pagoak blai. Kopla handia, hiru puntuz

BERTSUAK JARRI DIZKAT

Doinuaren sortzailea: Amaia Zubiria.

Koplaren berri

Kopla sorta hau Amaia Zubiriaren amonak Nafarroako Donamaria herrian ikasitakoa da. Amonak, sorta beste doinu honetan abesten zuen: “Amak ezkondu ninduen”. Amaiak berak sortutako doinuaz plazaratu zituen koplak, “Amonaren mengantza” CDan (IZ, 1995).

Bertsuak jarri dizkat
neure **buruari**
nahigabia badaukat
barrenan **ugari**
mutil gustokorikan
ez dalako **ageri (bis)**.

OIHANEKO PAGOAK BLAI

Doinuaren sortzailea: Mikel Laboa.

Kopla honen egilea: Joseba Sarrionandia (1958 Iurreta, Bizkaia).

Koplaren berri

“Sorterriko Koblak” kantuan, naturako irudiak baliatuz, maitasunaz ari da Sarrionandia.

Halaxe amaitzen du sorta: “Mende oso bat iraganen dut zure ondoan koblaka”.

Oihaneke pagoak **blai**
aideratuz hirur **elai**
hostadarraren harian dira
hirurak pausatu **nahi (bis)**.

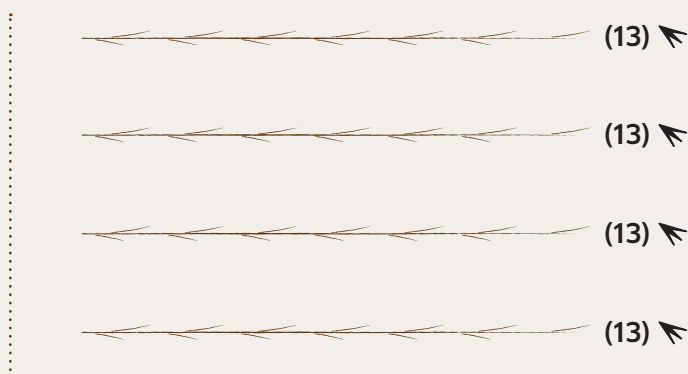
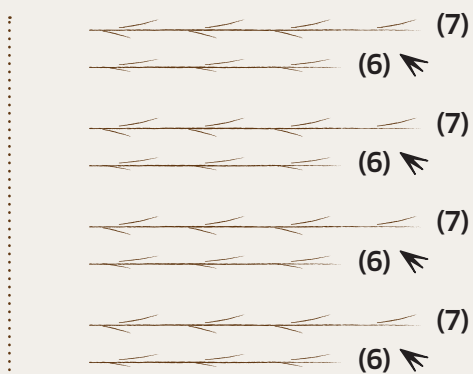

DOINUTEGIA

ZORTZIKO TXIKIA (hg)

LAU PUNTUKO TXIKIA (ip) ➤ ➤ ➤ ➤

DOINUAK

Mixelengo zubia
Ene seme maitea
Errota zahar maitea
Behin batean Loiolan
Neguaz primadera
Gizona da zoroa
Haizeak bidali du

MIXELENZO ZUBIA

Doinuaren jasotzailea: Nehor et Dufau.

Bertso honen egilea: Piarres Ibarrart "Bettiri" (1838 Jatsu - 1919 Baiona, Lapurdi).

Bertsoaren berri

Mixelengo zubia Baigorri dago (Nafarroa Beherean).

Bertso sortak azaltzen du nola apaiza arrantzan ari zen Mixelengo zubian eta hego haizeak txapela eramane zion. Apaiza hego haizeari kargu hartzen tematuko da, haizeari mehatxuka.

Kantua Erramun Martikorenak plazaratu zuen "Baigorriko artzain laboraria" kasetean (Elkar, 1978).

Mixelengo zubia zubi **famatua**
arraintzariendako toki **hautatua**
haize hegoak han du azkarra **xixtua**
niri laister egin daut xapelaz **tratua (bis)**.

ENE SEME MAITEA

Doinuaren eta bertsoaren berri

Doinua eta bertsoak 2010eko Xahakoa pastoralean plazaratu ziren, Barkoxe herriak eginiko obra antzeztuan (Zuberoan).

Pastorala eskaini zitzaion Barkoxe bertakoa izan zen Alexis Etchecopar "Attuli" (1924 - 2005) idazle eta koblakariaren bizialdiari.

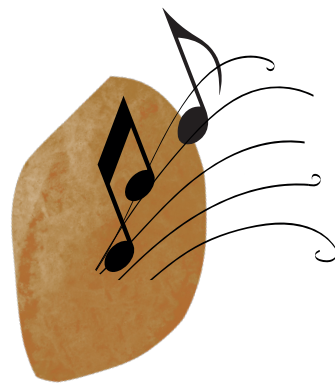
Bertso hau aita-semeen elkarriketa islatzen duen eszenakoa da.

Ene seme maitea igaran **egünetan**
hik eman kantoreer beha laket **nintzan**
begiak triste beitütük bai aspaldi **hontan**
aitari erran ezak zer düan **gogoan**.

ERROTA ZAHAR MAITEA

Doinuaren sortzailea: Xabier Lete.

Bertso honen egilea: Juan Mari Lekuona (1927 Oiartzun – 2005 Donostia, Gipuzkoa).

Bertsoaren berri

Bertsoek azaltzen dutenez, errota zaharrak alea xehetzean negar egiten duen bezalaxe, triste dago bertsolaria, bihotz minez, ezinezko maitasunagatik: “ezin gintezke bizi elkarren onduan”.

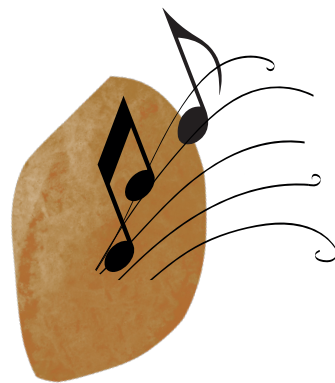
Kantua ezagun egin zuten Xabier Letek eta Lourdes Iriondok.

Errota zahar maitea
uraren **ertzean**
uraren ertzean ta
basati **beltzean**
negar egiten dezu
alea **txetzean**
ni ere triste nabil
zutaz **oroitzean**.

HAIZEAK BIDALI DU

Bertso honen egilea: Manuel Lujanbio "Txirrita" (1860 Ereñotzu - 1936 Altza, Gipuzkoa).

Bertsoaren berri

Txirrita hargina zen. Behin, hargin onaren fama zuen Andaluziako langile bati horma oker xamarra atera zitzaion eta, hortxe ari zen, zuzendu nahian, paretari bultzaka. Bertso hau bota zion Txirritak.

Haizeak bidali du
handikan **honuntza**
geroztik hemen dabil
gure **andaluza**
hargin ona zala ta
zakurraren **putza**
bera eroriko dek
ez akiok **bultzaka**.

BEHIN BATEAN LOIOLAN

Doinuaren jasotzailea: Antonio Zavala.

Bertso honen egilea: Indalezio Bizkarrondo "Bilintx" (1931-1976 Donostia, Gipuzkoa).

Bertsoaren berri

Sorta honetan Bilintxek azaltzen du Loiola auzoan (Donostian), erromerian, neska batekin izandako elkarrizketa. Bilintxek ezkontzeko eskatu zion baina neskak "jai jai!" erantzun.

Kantua ezagun egin zuten Txomin Artolak eta Amaia Zubiriak "Folk-lore-sorta" kasetean (Elkar, 1991).

Behin batean Loiolan
erromeria **zan**
hantxe ikusi nuen
neskatxa bat **plazan**
txoria baino ere
arinago **dantzan**
huraxe bai polita
han politik **bazan (bis).**

NEGUAZ PRIMADERA

Doinuaren jasotzailea: Aita Donostia.

Bertso honen egilea: Joan Batista Elizanburu (1828-1891 Sara, Lapurdi).

Bertsoaren berri

“Apexa eta lorea” bertso sortak azaltzen du apexa (edo tximeleta) eta lorearen arteko maitasuna. Goizero, eguzki argitan, tximeleta hegan joaten da lorez lore eta iluntzean, eguzkia sartzean, tximeleta itzuli egiten da hain maitea duen lorearengana. Loreak ere nahi luke apexarekin hegan joan baina lurrari lotuta dago.

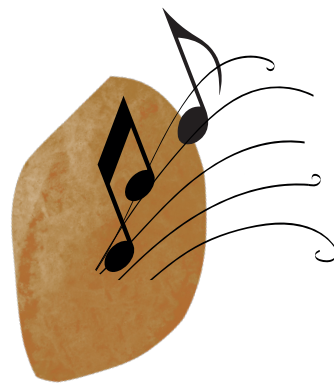
Bertso sorta hau 1862ko Lore Jokoetan aurkeztu zuen Elizanburuk.

Neguez primadera zenean **jabetu**
sasi baten hegian apexa zen **sortu**
leku berean baitzen lorea **gertatu**
gaixoek elgar zuten bihotzez **maitatu**.

GIZONA DA ZOROA

Doinuaren jasotzailea eta bertso honen egilea: Fernando Aire "Xalbador" (1920-1976 Urepele, Nafarroa Beherea). "Odolaren mintzoa" kasetean grabatu zuen (1976).

Bertsoaren berri

"Ene errekontrua" bertso sorta uso ehiztariei jarritakoa da. Bertan Xalbadorrek azaltzen du nola usotan zebilela, eskopeta bizkarrean, ustekabeen tiroak ihes egin eta zango muturrean jo zuen. Bi hatz moztu zizkioten. Hor konturatzen da Xalbador zer egiten dieten ehiztariek usei. Argia da bere mezua: "bizi nahi badugu trankil eta uros / harma xaharra sal ta berririk ez eros".

Gizona da zorua ta bihotz **gabea**
barnean baldin badu plazerren **gosea**
arimadun batentzat zer **egitatea**
hegaztin inozenter bizia **kentzea**.

DOINUTEGIA

ZORTZIKO HANDIA (hg)

LAU PUNTUKO HANDIA (ip) ↗ ↗ ↗ ↗

.....	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(10)
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(8) ↗
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(10)
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(8) ↗
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(10)
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(8) ↗
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(10)
	↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗ ↗	(8) ↗

.....	↗ ↗	(18) ↗
	↗ ↗	(18) ↗
	↗ ↗	(18) ↗
	↗ ↗	(18) ↗

DOINUAK

Ari naizela ari naizela
Aita Jainkoak egin banindu
Loreak udan ihintza bezela

ARI NAIZELA ARI NAIZELA

Doinuaren jasotzaileak: Iñaki Eizmendi “Basarri”, Manuel Lekuona.

Bertso honen egilea: Pedro Jose Elizegi “Pello Errota” (1840-1919 Asteasu, Gipuzkoa).

Bertsoaren berri

“Pello Errota” tabernan dela, hor sartu da “Txirrita” (1860 Ereñotzu – 1936 Altza, Gipuzkoa).

Kantulagun minak dira biak eta, adarra jotzen, halaxe bota dio lehen bertsoa Pellok.

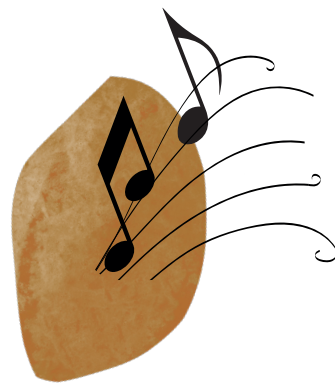
Ezaguna da Txirritak emandako erantzuna ere: “Pellok bi nola jantziko ditu bat besterikan ez du-ta”.

Ari naizela ari naizela
hor ikusten det **Txirrita**
eta zein ez da harrituko gaur
gizon hori **ikusita**
dударik gabe egina dio
andregaiari **bisita**
oso dotore etorri zaigu
bi alkandora **jantzita**.

AITA JAINKOAK EGIN BANINDU

Doinuaren jasotzaileak: Aita Donostia, Lekunberriko Modesto.
Non jasoa: Arraiozen, Nafarroan.

Bertsoaren berri

Maitasunari buruzko bertsoak dira. Bertan azaltzen da nola gurasoek semea Salamancara bidaltzen duten fraile ikastera. Bidean, hauxe pentsatzen du semeak: “estudiante tunante baino hobe nuela ezkondu”. Ezkondu zen bai, eta damutu: “Praka beltzetan hari zuria ez zait sekula faltatu”.

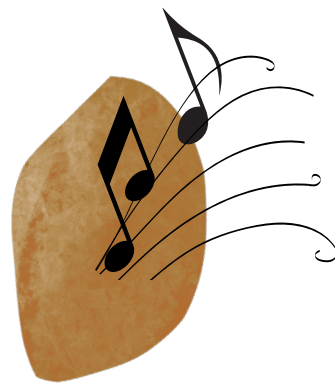
“Txiki txikitik aitag eta amak” kantua Amaia Zubiriak eta Txomin Artolak egin zuten ezagun, “Folk-Lore-Sorta” diskoan (1991).

Aita Jainkoak egin banindu
zeruetako **giltzari**
azken orduan jakingo nuke
atea nori **iriki**
lehenengo aitari, gero amari
gero anai **arrebari**
ta azken orduan ixil ixilik
nere maite **politari**.

LOREAK UDAN IHINTZA BEZELA

Bertso honen egilea: Indalezio Bizkarrondo "Bilintx" (1831-1876 Donostia, Gipuzkoa).

Bertsoaren berri

"Itzazu nitaz kupira" sortan, Bilintxek neska bati dion maitasuna azaltzen du. Bilintxek ezkontzeko eskatzen dio, baina dama gazteak ezetza eman. Erreguka amaitzen du azken bertsoa: "itzazu nitaz kupira".

Xabier Letek eta Benito Lertxundik egin zuten ezagun sorta, bakoitzak doinua aldaera banatan abestuta.

Loreak udan ihintza bezela
maite det dama **gazte bat**
hari hainbeste nahi diotenik
ez da munduan **beste bat**
inoiz edo behin pasatzen badet
ikusi gabe **aste bat**
bihotz guztira banatutzen zait
halako gauza **triste bat**.

